

KORPORATIVNA SIGURNOST U BIH I ZEMLJAMA ZAPADNOG BALKANA SA EKONOMSKOG, PRAVNOG I KOMUNIKOLOŠKOG ASPEKTA

Dame i gospodo, uvaženi učesnici Konferencije, dragi gosti i prijatelji Internacionalnog univerziteta Travnik, Korporativna sigurnost o kojoj danas vodimo naučnu raspravu na XIV Međunarodnoj Konferenciji o korporativnoj sigurnosti, u suštini predstavlja posvećenost preduzeća da doprinese održivosti svoga poslovanja i privrednog razvoja, saradjući sa poslovnim partnerima, zaposlenicima, vlasnicima i društvom uopšte, u cilju poboljšanja poslovanja, zaštite svoje imovine i vlastitih interesa.

Institucionalizacija korporativne sigurnosti kao jedne vrlo važne i specifične oblasti u kompanijama traje i do nekoliko godina, ali u tom razdoblju korporativna sigurnost vrlo se rijetko iskazuje s nekom jasno vidljivom korisnošću za kompaniju, a iziskuje značajna ulaganja. Tada se Upravama kompanija i najčešće postavljaju pitanja poput: treba li njima uopšte takav trošak, da li je to isplativa investicija? Kada će se povratiti uložena sredstva? Iz tog razloga jedan broj kompanija odustaje od uređenja i ugradnje u organizacionu shemu službe korporativne sigurnosti ili ipak pozicioniranja menadžera korporativne sigurnosti u upravu kompanije. Pa ipak, sigurnost treba da postane sve prisutnija, kako bi se smanjili gubici u poslovanju. Do sada, izuzetno mali broj kompanija se zadovoljavalo nekim oblicima službe sigurnosti koja se klasično bavi tehničkom i fizičkom zaštitom imovine i

objekata kompanije, usmjerene na sprečavanje klasičnih oblika uništavanja imovine činjenjem protuzakonitih djela, dok istovremeno apsolutno najvažniji segment korporativne sigurnosti, a to je sigurnost odvijanja poslovnih procesa i zaštita poslovnih interesa kompanije, ostaje u potpunosti nepokrivena. Iako je ekonomska i finansijska kriza uzela svoj danak, tako da pojedine zaštitarske firme imaju i porast prihoda, kompanije ulažu manje nego što je potrebno u ovaj sektor. Uprkos tome, unazad nekoliko godina Bosna i Hercegovina je napravila više iskoraka naprijed po ovom pitanju. Svijest je, što je najvažnije, na znatno većem nivou, jer je sve više korporacija koje daju važnost tom izuzetno važnom segmentu poslovanja, zbog sigurnosti proizvoda i klijenata, a posebno vlasnika i zaposlenika. Dobrim dijelom zasluga je to i nauke i prakse iz oblasti korporativne sigurnosti kao i organizacija niza naučnih skupova, kao što je i ova, što nam valja svakako i naglasiti, Prva Međunarodna Konferencija o korporativnoj sigurnosti u BiH koju organizujemo danas na Vlačiću. Kroz ovakve aktivnosti, poslovna javnost se postepeno senzibilira na ovu temu u pravcu priznanja potrebe za uvođenjem funkcije korporativne sigurnosti, kao jedne od logističkih funkcija koja firmama omogućava nesmetan rad i razvoj što je evidentno u posljednje vrijeme u svijetu i kod nas. Korporativna sigurnost je u savremenoj poslovnoj praksi često korišten koncept, obzirom na to da kompanije u značajnoj mjeri snose odgovornost za svoje poslovanje za dešavanja i aktivnosti iz navedene oblasti. U cilju da doprinese rješavanju problema korupcije u preduzeću, kompanije sprovode različite oblike sigurnosti iz oblasti zaštite svoje imovine, poslovnih procesa, informacione sigurnosti, i sve do sigurnosti svojih kupaca, dobavljača, vlasnika i

zaposlenih. Kako bi što uspješnije koristile mnogobrojne prednosti njegovanja društveno

odgovornog ponašanja, kompanije moraju da afirmišu svoje ideje i osjećanja, brige za svoje probleme i probleme društva u cjelini i promovišu sve aktivnosti na njihovom unapređenju, posebno u provođenju korporativne sigurnosti. Izuzetno je važno da se pri tome obezbijedi potpuna transparentnost posvećenosti svojoj kompaniji, ali i društvenim interesima.

Poštovani skupe,

U zemljama u tranziciji, kao što je i Bosna i Hercegovina, promovisanje korporativne sigurnosti preduzeća postaje nezaobilazno sredstvo i životno pitanje da se osigura održivost resursa svog poslovanja u svim segmentima rada i poslovanja vlastite kompanije. Korporativna sigurnost u suštini predstavlja svijest o novom položaju i značaju koje kompanije imaju u savremenom, globalnom društvu i odgovornosti koja iz njih proizilazi. To je zapravo proces u kome mogu, mada i ne moraju, imati uticaja na njihovo poslovanje. Praksa korporativne sigurnosti se odnosi na cjelokupnu sferu poslovanja jednog preduzeća, kao i na odnose koje ono pri tome uspostavlja: šta se proizvodi, kako kupuje i prodaje, da li se pridržava zakona, na koji način zapošljava, osposobljava i utiče na razvoj ljudskih resursa, na koji način doprinosi očuvanju imovine vlasnika, zaposlenih i životne sredine.

Drugim riječima, korporativna sigurnost bi se mogla definisati kao koncept u okviru koga se kompanije ponašaju u skladu sa etičkim principima, odnosno na društveno prihvatljiv način što bi dovelo do veće sigurnosti u poslovanju preduzeća, kao i ostvarivanju boljih ukupnih finansijskih rezultata.

Da bismo dodatno podigli svijest o sigurnosti poslovanja preduzeća, problem korporativne sigurnosti mora se dići na nivo društva, jer samo tako možemo razvijati sigurnosnu kulturu koja predstavlja ključnu činjenicu u ovoj problematici. Na taj način ona bi postala dio nas, a mi bismo bili svjesniji njene postojanosti. Također se treba pobrinuti da se sigurnost inicijalno tretira kao potreba, a ne kao nametnuta mjera i da se provođenje mjera sigurnosti od strane svakog pojedinca tretira kao lična participacija kojom se isti odriče dijela svoga komoditeta, u korist i u cilju podizanja nivoa sigurnosne svijesti preduzeća. Osim toga, moram reći da je vrlo važno da korporativna sigurnost mora postati dio poslovne kulture svih zaposlenika kompanije koji je prihvataju kao legitimnu i neophodnu poslovnu funkciju, inače je odluke o sigurnosti puno teže provoditi na nižim nivoima.

Svijest o potrebi uvođenja sistema korporativne sigurnosti je veća u srednjim i velikim, ali je u malim preduzećima nedovoljna jer one su se zbog svoje veće izloženosti udaru obilnog korištenja informacijskih tehnologija, složenih tehnologija rada, dislociranog poslovanja i mnogih drugih faktora, prije susrele sa sigurnosnim izazovima te shvatile prednost uvođenja sistema korporativne sigurnosti kao i male kompanije, a posebno one koje se bave razvojem ili implementacijom informacijskih tehnologija.

Dame i gospodo, uvaženi učesnici Konferencije, dragi gosti i prijatelji, Osnovni cilj svakog preduzeća je stvaranje vrijednosti. Korporativna sigurnost se svrstava u logističke procese. Poslovni sistemi današnjice moraju identifikovati, kategorizirati, modelirati, pratiti i mjeriti poslovne procese prema kritičnim

faktorima uspješnosti. Zbog togasvaka poslovna organizacija razvija vlastiti sistem upravljanja odgovornosti u poslovnim procesima, koji omogućava kontinuirano upravljanje i nadzor poslovnih procesa. Poslovni proces se može definisati kao skup aktivnosti koji koriste jedan ili više inputa i kreiraju rezultat vrijednosti za kupca.

Opšta podjela procesa prema vrsti posla koje obavlja neko preduzeće je na: upravljačke, osnovne, i logističke poslovne procese. Sa sigurnosnog aspekta, prije su bile tek neznatne štete koje bi prouzrokovali nezadovoljni pojedinci, dok je situacija danas mnogo gora. Susrećemo se s napadima organizovanih grupa, čiji je cilj ugrožavanje poslovanja preduzeća ili uništavanje cijele organizacije. Kako bi se ovakavi događaji spriječili, organizacije moraju zaštititi svoje upravljačke, osnovne i logističke poslovne procese.

U tome posebno važnu oblast poslovnih informacija predstavlja svaka informacija bez koje se ne mogu obavljati sve poslovne aktivnosti i ostvarivanje poslovnih interesa i ciljeva poslovnog subjekta. Poslovne informacije su osnovni resurs svakog poslovnog sistema, te posjedovanje informacija daje prednost u odnosu na konkurente. Isto tako, informacije omogućavaju prepoznavanje i iskorištavanje poslovnih prilika, donošenje kvalitetnih odluka, poboljšanje produktivnosti te uočavanje tržišnih trendova i prilagođavanje na njih, što na kraju dovodi do ostvarenja poslovnog uspjeha i boljeg pozicioniranja u odnosu na konkurente. Iz tog razloga svako preduzeće stvara i razvija vlastito područje poslovnih podataka i informacija, pa je danas izuzetno važna informacijska sigurnost koja se postiže primjenom propisanih mjera i standarda informacijske sigurnosti, te

organizacijskom podrškom za poslove planiranja, provjere i dorade mjera i standarda. Povjerljivost informacija znači da je informacija dostupna samo licima koje imaju ovlaštenja za njeno korištenje. Integritet je zaštita podataka od namjernog ili slučajnog neovlaštenog mijenjanja, a dostupnost je garancija ovlaštenim korisnicima sistema da će im sistem biti raspoloživ u svakom trenutku. Stoga informacijska sigurnost obuhvata zaštitu svih informacija, bez obzira u kakvom obliku one bile. U okviru informacione sigurnosti, posebno je interesantan pojam „business intelligence“, koji se prvi put pojavio 1989. godine, kao pojam koji označava proces prikupljanja informacija, odnosno poslovno obavještajnu djelatnost u poslovnom svijetu. Ovaj pojam predstavlja poslovno-obavještajnu aktivnost u poslovnom svijetu koja je usmjerena na prikupljanje podataka i informacija potrebnih za donošenje što kvalitetnijih poslovnih odluka u cilju očuvanja pozicije u poslovnom okruženju i postizanju poslovnog uspjeha. Danas je nemoguće zamisliti bilo kakav poslovni proces bez upravljanja poslovnim informacijama.

„Business intelligence“ i poslovne informacije u uslovima današnjeg poslovanja predstavljaju strateški menadžerski resurs bez kojeg je gotovo nemoguće poslovanje firme. Zbog toga korporativna sigurnost obuhvata ukupnu sigurnost firme s ciljem postizanja poslovnog uspjeha preduzećajer „business intelligence“ čini sastavni dio korporativne sigurnosti.

Uvažene kolegice i kolege,

U današnjem svijetu zločin, vandalizam, terorizam, prirodne katastrofe i svakodnevne nezgode su stvarnost i realnost. Organizacije se susreću sa brojnim sigurnosnim prijetnjama,

kao što su računarske prevare, špijunaže, sabotaze, vandalizam, požar, poplave i slično. Štetananesena organizaciji u obliku zloćudnog koda, računarskog hakiranja i uskraćivanja uslugeje sve prisutnija pojava. Finansijski gubici vezani na sigurnosne upade povećavaju se iz godine u godinu i iznose bilione dolara. Oko 60% napada se događa izvana (preko Interneta), a oko 40% napada dolazi iznutra. U vrijeme globalne ekonomije, stalnih promjena rizika kojima su izložene firme, uspostava saradnje među firmama, on-line trgovine, informacijska sigurnost postaje sve više poslovni problem koji treba omogućiti i unaprijediti poslovanje. Firme se bore sa zahtjevima regulatora (banke, telekom, operateri), ekonomskim uslovima te upravljanjem rizicima. Uloga infomacijske sigurnosti nažalost jos nije dovoljno definisana u mnogim firmama. Iako mnogi vide informacijsku sigurnost kao mjesto troška, može se pokazati i dokazati da firme koje ispravno upravljaju informacijskom sigurnošću svoje ciljeve postižu kvalitetno, racionalno i efikasno.

Uvaženi skupe,

Iako je Bosna i Hercegovina dostigla određeni nivo pripremljenosti u oblasti sigurnosti, u nedavno objavljenom izvještaju Evropske komisije o napretku BiH, za 2016. godinu, određene preporuke kako bi se poboljšao ovaj sistem. Naime, Evropska komisija od BiH traži da konačno ispuni međunarodne standarde u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, te da dodatno ojača kapacitete za borbu protiv terorizma, putem bolje saradnje i koordinacije te razmjene obavještajnih podataka o krivičnim djelima, prevencije radikalizacije te programa za deradikalizaciju. Od naše države se također traži provedba politike za integrirano upravljanje granicama, naročito

putem jačanja Zajedničkog centra za analizu rizika, te veća efikasnost u suzbijanju trgovine drogom. Za razliku od Bosne i Hercegovine, zemlje zapadne Evrope i SAD još su početkom prošlog stoljeća počeli normativno uređivati područje korporativne sigurnosti, vodeći računa da njihova vlast nikada ne bude veća od sistema jedne javne sigurnosti. Privatna, odnosno, korporativna sigurnost, nije konkurencija javnoj sigurnosti niti to smije postati. Videnje sigurnosti u Bosni i Hercegovini je potpuno drugačije i nije osnovano u tom smislu. Policijski menadžment u Bosni i Hercegovini je prepoznao potencijal korporativne i privatne sigurnosti. Sad je na njemu da pronade najbolje moguće modele tog partnerstva, odnosno zajedničke saradnje. Evropski trend ostvarivanja sigurnosti, znači prevenciju različitih ponašanja pojedinaca ili grupa usmjerenih prema poslovnim interesima i imovini firme, a tako se realizuje doprinos kvalitetnom ostvarivanju javne sigurnosti zajednice. Ignorisanje sigurnosnih problema plaća se previsokom cijenom - životima. Jedno od najviše korištenih zloupotreba koje donosi velike probleme društvu je pranje novca. Pranje novca podrazumijeva rješavanje, pretvaranje ili čišćenje novca stečenog kriminalnim aktivnostima (najčešće trgovinom droge), njegov prelaz preko međunarodnih granica (ponajviše u zemlje gdje je droga proizvedena) i ponovno uključivanje tog novca u regularne novčane tokove. Pranje novca je izuzetna prijetnja integritetu finansijskih ustanova (kako se to najbolje očituje u Rusiji, gdje mafija nadzire mnoge od najvažnijih banaka u svijetu), koja dovodi u nepovoljan položaj privredne subjekte koji legalno posluju (kao što je to slučaj u Kolumbiji). Perači novca uopšte ne nastoje ostvariti najvišu stopu dobiti na novac koji operu, već im je važnije mjesto ili investicija

koja će im omogućiti najlakše i najbrže recikliranje novca. Tako novac može putovati iz zemlje s dobrom ekonomskom politikom u kojoj se ostvaruju sve više stope dobiti ka zemlji s lošijom politikom i nižim prinosima od uloženihsredstava. Tako se zbog pranja novca može dogoditi da se slobodni kapital ulaže manje racionalno, što uveliko može narušiti postojeće ekonomske tokove. Promjena u potražnji novca može na nacionalnom nivou izazvati nestabilnost kamata i tečaja. Sam kolumbijski predsjednik Ernesto Samper optužen je da je tokom izborne kampanje primao velike novčane iznose narko-mafije. Izgleda da su lokalni trgovci drogom nudili potpunu otplatu kolumbijskog stranog duga u zamjenu za nesmetano djelovanje. Ništa bolje stanje nije ni u Meksiku, gdje je otkriveno da Raul Salinas, brat bivšeg predsjednika Meksika, Carlosa Salinasa, ima na računima stranih banaka 120 milijardi američkih dolara. Korupcija u Meksiku, kao i u mnogim drugim zemljama Južne Amerike, postala je endemska pojava koja zahvata sve nivoe administrativnih i vladinih ustanova. U uslovima pravne nesigurnosti i razvijene korupcije, jako se smanjuje interes stranih investitora za ulaganja u toj zemlji. Pranjem novca i korupcijom koja je njegova česta popratna pojava stvara se opasna prijetnja državnoj suverenosti, autoritetu državne vlasti narušavaju demokratske vrijednosti i javne ustanove, te uveliko šteti nacionalnoj privredi.

U današnjim uslovima globaliziranog i komunikacijski potpuno povezanog poslovanja potencijalne i stvarne prijetnje i ugrožavanja informacija i informacijskih sistema predstavljaju prioritetni poslovni rizik. Poslovna analiza u potpunosti se oslanja na informatičke sisteme i svaka prijetnja može ugroziti nesmetano odvijanje poslovnih

procesa. Primjenom novog pristupa korporativne informacijske sigurnosti podstiče se sistemsko upravljanje informacijskom sigurnošću primjenjujući odgovarajuće procese i postupke u skladu sa postavljenim standardima i normama. Za uspješno provođenje korporativne informacijske sigurnosti potrebno je, pored ostalog, osigurati ljudski potencijal sa potrebnim nivoom znanja i kompetencijama, što nameće potrebu stalne edukacije i sticanja novih znanja, koje treba koristiti kako bi se efikasno vladalo tehnikama i odgovorilo na sve brojnije i opasnije izvore ugrožavanja.

Poštovani gosti i učesnici Konferencije,
Šta reći o sigurnosti u gradovima i drugim aspektima sigurnosti?

Može se reći da određeni uspjesi policije ne umanjuju zabrinutost za sigurnost u svakom gradu, jer dok god postoje nerazjašnjena ubistva, nasilja, huliganski ispadi sa smrtnim posljedicama narko-kriminal oko škola, dok se novinari napadaju i zlostavljaju, dok im se prijeti – mora se insistirati na bržem i efikasnijem radu policije. Stanje sigurnosti u gradu još uvijek je zadovoljavajuće, posebno ako se uzme u obzir da problemi modernog življenja uslovljeni udarom finansijske i ekonomske krize, i nepovoljno utiču na sigurnost življenja u gradu. Do izražaja dolaze socijalne mjere zaštite najugroženijih iako je razvoj privrede i zapošljavanja uvijek najbolja socijalna mjera. Također, sistemski se pokušava u okviru mogućnosti gradova, investicijama u svim gradskim naseljima, uticati na uređenost prostora i osjećaj pripadnosti toj sredini. Za veću sigurnost posebno mladih, potrebno je uvesti više reda unutar koordinacije njihove dnevne „satnice“, a to je posao roditelja, škole i društva u cjelini, dok je istovremeno uloga grada da maksimalno podupire aktivnosti koje su na

tom tragu i to kroz osiguravanje što više raznovrsnih sadržaja koji će mlade skloniti s ulice. Podaci ipak pokazuju da su to najčešće takozvana kaznena djela protiv imovine, i mislimo da možemo učiniti mnogo na edukaciji građana kako bi se zaštitili od provale i krađe. S druge strane, posebna pažnja se posvećuje zloupotrebi opojnih droga koja je problem svih gradova. U tom smislu sistemski se treba pristupiti prevenciji i edukaciji, posebno djece i mladih, i sa strane represije, odnosno policijskih aktivnosti.

Usko povezan sa sigurnošću u gradovima je sve prisutniji problem zaštite od požara. Svaka firma koja želi preventivnu zaštitu od požara će morati posvetiti veliku važnost organizacijskim i tehničkim mjerama i radnjama usmjerenim na uklanjanje opasnosti od nastanka požara, rano otkrivanje požara i njegovo efikasno gašenje. Poseban aspekt korporativne sigurnosti čini zaštita prirodne sredine. Danas svaka ljudska djelatnost u većoj ili manjoj mjeri utiče na okoliš, pri čemu zagađivači nisu samo velike multinacionalne kompanije, već i srednja i mala preduzeća, koja različitim aktivnostima znatno utiču na štetno djelovanje na okoliš. Svako preduzeće mora smanjiti svoj negativan uticaj na okoliš, na način da smanji ispuštanje štetnih tvari, smanjenje količine proizvedenog otpada, i racionalnije korištenje skupih i neobnovljivih resursa. S obzirom na porast svijesti, o važnosti smanjenja i kontrolisanja uticaja na okoliš, kao i činjenicu da je uspostavljanje sistema upravljanja zaštitom okoliša postalo sastavni dio društveno odgovornog poslovanja. Svaka kompanija mora, u okviru svog poslovanja, biti posvećena ekološkoj sigurnosti koja doprinosi boljem i kvalitetnijem življenju društva kao cijeline, a time i doprinosi ekonomičnijem poslovanju svake kompanije. Polazeći od postojećeg stanja i izražene problematike u oblasti

korporativne sigurnosti, potrebno se posvetiti sve većoj sigurnosti u poslovanju kompanije, zbog čega je neophodno preduzeti sljedeće mjere:

1. Menadžment kompanija preduzeća, mora imati jasnu prognozu očekivanih stanja i biti spreman za donošenje kvalitetnih poslovnih odluka na planu prevencije svih oblika sigurnosti u poslovanju preduzeća.
2. Zaposleni u službama korporativne sigurnosti, treba da budu kompetentna lica koja će upravljati u procesima sigurnosti.
3. Korporativna sigurnost mora postati dio poslovne kulture svih zaposlenih sa ciljem objedinjavanja zahtjeva, potreba i očekivanja kako menadžmenta, tako i poslovanja preduzeća unutar vlastite svezkupnosti.
4. Za korporativnu sigurnost je važno da se kvalitetno upravlja procesima sigurnosti, kao i da bez toga nema uspješnog poslovanja kompanije.
5. Sve više razvijati partnerske odnose, javnog i privatnog sektora, da se poslovanje/znanje korporacija javnog i privatnog sektora što više približe Vladinom sektoru sigurnosti, te međusobnu saradnju u cilju sveukupne sigurnosti društva.
6. U mjerama za korporativnu sigurnost treba da se podrazumijeva fizička i tehnička zaštita, zaštita biznisa, zaštita informacionog sistema, zaštita inteligentnog vlasništva, robnih marki i slično.
7. Kroz provođenje strateških mjera i postupaka treba da se ostvari smanjenje sigurnosnih rizika, i unaprijedi planiranje za slučaj opasnosti od štete a da se u okviru mjera sigurnosti planiraju i pravne zaštite korisnika, vlasnika, radnika i imovine firme, poslovnih informacija kao i položaja preduzeća na tržištu.

Realizacijom ovih mjera došlo bi do poboljšanja korporativne sigurnosti u našim

preduzećima, a to bi dovelo do sigurnijeg poslovanja preduzeća čime bi se stvorili preduslovi za donošenje kvalitetnih poslovnih odluka, a time jasnije i vidljivije istakle koristi od korporativne sigurnosti bez iziskivanja značajnijih investicionih ulaganja, čime se postiže efikasnija zaštita najvažnijih segmenata poslovne sigurnosti u odvijanju poslovnih procesa.